

ОСНОВНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ АГРЕСИВНОСТІ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Костенко Ярослава Іванівна

*магістрантка спеціальності «Психологія»,
Полтавський національний педагогічний
університету імені В.Г. Короленка*

Мирошник Олена Георгіївна

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології,
Полтавський національний педагогічний
університету імені В.Г. Короленка*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4934/>

У даний час дослідження людської агресії, її форм і детермінант, а також різних аспектів агресивності стають дедалі актуальнішими. Проблема агресивності є однією з найбільш значних проблем сучасної психології через зростання конфліктів, насильства та терору у світі, що робить її вивчення актуальною та важливою проблемою. Особливо важливо у психологічній науці досліджувати прояви агресивності у юнацькому віці та розробити технології управління агресивними станами, які б допомогли молодим людям конструктивно розвиватися, спрямовуючи свої емоції на самотворення, а не на саморуйнування.

Вивчення агресивності розпочалося досить давно. Однак незважаючи на наявність великої кількості зарубіжних та вітчизняних підходів, які з різних позицій описують агресивність, не існує єдиної думки як до визначення, так і до походження цього феномена.

Поняття «агресія» та «агресивність» характеризуються різною феноменологією та розрізняються за способами реалізації. На думку Р. Берона та Д. Річардсона, агресія – це будь-яка форма поведінки, націленої на образу чи заподіяння шкоди іншій живій істоті, яка не бажає подібного звернення [1]. Агресивність слід розглядати як готовність, схильність до агресивної поведінки, яка відрізняється деструктивними тенденціями, як правило в області суб'єкт-суб'єктних відносин, а також схильна до змін під впливом соціуму. Агресивність виступає компонентом складнішої структури психічних властивостей людини [1]. Інстинктивні теорії (З. Фройд, К. Лоренц, У. МакДаугол) розглядають агресивність як уроджену властивість. З погляду фрустраційних теорій (Дж. Долард, Д. Міллер, С. Розенцвейг), агресивність – це зовнішня реакція, яка з'являється як результат будь-якого переживання фрустрованої ситуації. Поведінкові теорії (А. Бандура, Л. Берковиць) пов'язують появу агресії з певними соціальними умовами, а агресивні акти розглядають як соціально-завчені патерни поведінки. На думку прихильників когнітивних

теорій, (Л. Берковіц, Д. Зільманн, К. Лазарус, М. Фестінгер), при описі агресивності необхідно враховувати внесок емоційних і когнітивних процесів. Представники етико-гуманістичного підходу (К. Роджерс, Г. Олпорт) розглядають агресію та насильство як різновид психологічного захисту, вимушені дії у відповідь індивіда на загрозовий йому досвід.

У результаті розгляду різних зарубіжних підходів можна зробити висновок про те, що більшість підходів до дослідження агресивності розглядають її не комплексно, а з погляду окремих аспектів. У той час як теоретичний аналіз джерел вказує на те, що агресивність є багатовимірною, комплексною характеристикою суб'єкта. Вона включає емоційний компонент (негативні емоційні стани та почуття: гнів, агресія, лють, страх, тривожність), поведінковий компонент (агресивна жестикуляція, міміка, дії, дефіцит навичок соціальної поведінки), когнітивний (неадекватні уявлення, упередження, установки, очікування), мотиваційний компонент (свідомі цілі, несвідомі агресивні прагнення) та самооцінний компонент. Усі компоненти агресивності характеризуються взаємообумовленістю та взаємністю, що вказує на необхідність її системного дослідження [3].

З погляду системно-функціонального підходу, агресивність можна визначити як систему стійких мотиваційно-сміслових та інструментально-стильових Показників. Зі змістовної сторони прагнення суб'єкта до прояву агресивності розглядається з точки зору мотивації (соціоцентричність або егоцентричність), докладання результату агресивної поведінки (предметність чи суб'єктність), ступеня уявлення та розуміння агресивності як риси особистості (осмисленість чи обізнаність). З інструментально-стильового боку це прагнення характеризується з позиції емоційних переживань щодо реалізації агресивної поведінки (афективність як прояв афекту зовні або рефлексивність як почуття провини при реалізації агресивної поведінки), вольової регуляції (інтернальність або екстернальність), форм прояву агресії (фізична чи вербальна), проблемних ситуацій (операційні труднощі у вигляді неможливості управління власною агресією або особистісні труднощі у вигляді регулярного переживання агресії як психічного стану) [2].

В рамках системно-функціонального підходу було проведено низку досліджень агресивності у різних вікових групах та у співвідношенні з низкою особистісних властивостей.

Таким чином, багатовимірно-функціональний підхід дає можливість багатопланового розгляду структури властивостей особистості та внутрішніх механізмів взаємодії компонентів, що входять до її складу, а також дозволяє розробити ефективні програми корекції та саморегуляції різних властивостей особистості, у тому числі агресивності. Нам бачиться актуальним та перспективним подальше вивчення агресивності у рамках цього підходу у підлітковому віці, а також у співвідношенні з іншими особистісними параметрами як сприятливими, так і перешкоджають прояву агресивної поведінки.

Список літератури:

1. Ломова Т. О. Особливості взаємозв'язку стратегії поведінки у конфлікті та соціальних очікувань особистості в малій соціальній групі. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Сер.: Педагогіка*. 2007. Випуск 1. С. 217-223.
2. Мандрик Л. М. Дослідження феномену агресивності майбутніх фахівців Державної служби України з надзвичайних ситуацій. *Пожезна безпека: теорія та практика*. 2023, №13. С. 79-85.
3. Шкарлатюк К. І. Агресія та здатність до прогнозування в підлітковому віці. *Психологічні перспективи. Вип. 17. Волинський національний університет імені Лесі Українки*. Луцьк, 2010. С. 273-280.

СПЕЦИФІКА СТАНОВЛЕННЯ САМООЦІНКИ ДІТЕЙ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Мельник Марина Володимирівна
магістрантка спеціальності «Психологія»,
Полтавський національний педагогічний
університету імені В.Г. Короленка

Гончарова Наталія Олексіївна
кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології,
Полтавський національний педагогічний
університету імені В.Г. Короленка

Інтернет-адреса публікації на сайті:
<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4933/>

У сучасних умовах, навчальна діяльність молодших школярів потребує важливого врахування самооцінки в особистісному розвитку, структури самооцінки, її функцій. Побудова нового гуманного, демократичного суспільства висуває на передній план проблеми, пов'язані з формуванням всебічно розвиненої особистості, здатної адекватно сприймати зміни в суспільному житті, проявляти свідому активність, спрямовану на приведення внутрішніх резервів у відповідність до зовнішніх умов. Вирішення цих проблем з необхідністю привертає увагу до таких фундаментальних утворень особистості як самооцінка. В останні десятиліття в педагогічній науці можна зустріти ряд цікавих робіт із проблеми самооцінки. Інтерес до даного особистісного утворення безупинно росте. Багато цікавих думок стосовно розвитку самооцінки можна знайти у А. В. Захарової, Т. А. Каракуліної, І. С. Кона, А. І. Ліпкіної, С. Л. Рубінштейна, Г. А. Цукермана та інші.

Велике значення у становленні самооцінки молодшого школяра, на думку М. Феннел, має стиль сімейного виховання, прийняті у родині цінності. У цьому випадку рівень самооцінки виступає як показник нервово-психічного здоров'я підростаючого покоління. Заохочення (подарунки, слова схвалення),